

Pronkglas van de bourgeoisie

Er is meer ...

Het Zuiderzeemuseum is in het bezit van een bescheiden, maar gevarieerde collectie glas. De aandacht gaat meestal uit naar de praalstukken van de rijken uit de zeventiende en achttiende eeuw. Dat is jammer, want daardoor blijft het pronkglas van de negentiende- en twintigste-eeuwse burgerij onderbelicht. En dat terwijl het museum juist veel glas heeft uit deze categorie.

Tot voor kort bestond er maar weinig belangstelling voor 'het gewone glas' dat doorgaans industrieel was vervaardigd. De literatuur rept er nauwelijks over, (kunst)historici lieten het links liggen, verblind door de prachtige gegraveerde bokalen uit de gouden tijden van weleer. Echter, aan de vooravond van wat naar verluidt een volgende gouden eeuw gaat worden, verschuift de belangstelling naar het gebruiks- en pronkglas van de bourgeoisie.

Ook de interesse van het brede publiek sluit zich bij deze trend aan. Dat is te zien aan het overvloedige aanbod van negentiende-eeuwse voorwerpen in kunst-, antiek- en curiosawinkeltjes. Het Zuiderzeemuseum bezit veel van dit soort glas. Het staat vooral in het buitenmuseum, als onderdeel van de inrichting van de panden. Vaak is het moeilijk te ontwaren voor bezoekers, want het gros van het glaswerk is 'door de bewoners van de panden' netjes op-

Zilverglas.

Melkglas met
bloemdecoratie.

geborgen in kasten. Maar wie alert is, kan her en der in het buitenmuseum fraaie voorbeelden van het pronkwaar van de armen zien.

Boerenzilver

De eerste stappen die in de negentiende eeuw werden gezet op weg naar de geïndustrialiseerde productie van glas, bracht logischerwijs een kwaliteitsdaling met zich mee: qua stijl heersten er slechts verschillende neobewegingen. Al snel werd de 'ordercatalogus' ontdekt als hét middel om snel een breed publiek te bereiken.

Helaas is dit soort publicaties zelden bewaard gebleven. Ze leveren een schat aan informatie voor het vaststellen van de herkomst van de glasobjecten. Zonder die publicaties is dat een schier onmogelijke klus, want de eindproducten waren als gevolg van de industrialisatie steeds meer op elkaar gaan lijken. Bovendien verschilde de smaak en dus de vraag van de bourgeoisie binnen Europa nauwelijks. Over het algemeen was het negentiende-eeuwse glas praalzuchtig. Erg in zwang kwam het gekleurd en geslepen glas en na 1850 werden de zogenaamde kaststellen van opaline-glas versierd

met geëtste klassieke taferelen en bloemmotieven. Ook het zilverglas won aan populariteit. Dat werd ook wel boerenzilver genoemd. De welvaart nam in die tijd over de gehele breedte van de maatschappij toe. De rijkere boeren, vissers en handelaren konden zich daarom veroorloven hun interieurs op te smukken met dit imitatiezilver.

In de permanente tentoonstelling Zuiderzeevissers is een kaststel van zilverglas te zien. De zijvazen van het driedelig stel zijn afgesloten met ieder een pruikenbol. Dit zijn massief glazen bollen waarin een bloem van gekleurd glas is verwerkt. Dergelijke pruikenbollen deden oorspronkelijk dienst als presse-papiers en kwamen uit Frankrijk. Later werden ze ook gebruikt om pruiken overheen te hangen. De nieuwe glastechnieken die in de loop van de negentiende eeuw werden uitgevonden, stelden de ontwerpers in staat hun creativiteit te uiten. Poging tot classificatie van hun werk is geen eenvoudige zaak. Wellicht is dat de reden waarom het lange tijd als kitsch is afgedaan.

Jeanette Horst

Pruikenbol op standaard.